

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

En aldus zal gans Israël behouden worden...

(2)

9. Het gaat niet aan om alle profetieën uit het Oude Testament over het herstel van Israël te laten slaan op de terugkeer uit de ballingschap uit Babel. Dat geldt zeker van de profeten van na de ballingschap.

Zach. 12 : 9 „Te dien dage zal Ik zoeken te verdelgen alle volken die tegen Jeruzalem oprukken”. „Zo zegt de HERE der heerscharen: in die dagen zullen tien mannen uit de volken van allerlei taal vastgrijpen, ja vastgrijpen de slip van een Judeese man, en zeggen: wij willen met u gaan, want wij hebben gehoord, dat God met u is.”

Zach. 8 : 23 Het is in de ogen van de Israëliet die werkelijk de HERE vreest, niet alleen een abnormale situatie, als Israël in ballingschap is, maar het is ook een abnormale situatie, als Israël weer in het land terug is en men dan in het land door vreemden overheerst wordt. Als het deel dat teruggekeerd is in Neh. 9 gaat bidden tot de HERE, dan is dat allereerst een erkenning van schuld, maar het is ook een gebed om verdergaande bevrijding. „Zie, wij zijn heden slaven, en het land dat Gij aan onze vaders gegeven hadt om de vrucht daarvan te genieten... zie, wij zijn daarin slaven; het geeft zijn rijke opbrengst aan

Jes. 63 : 15-19 de koningen die Gij over ons gesteld hebt wegens onze zonden, en zij heersen over ons lichaam en over ons vee naar hun welgevallen; daarom zijn wij in grote benauwdheid”. God heeft het land aan Israël gegeven om de vrucht daarvan te genieten en als het volk in het land dan vreemde overheersers heeft, dan is dat wel om eigen zonden, maar dan blijft het abnormaal. Dan is het in een grote benauwdheid, die het aan de HERE bekend maakt. Natuurlijk met de bede of Hij ook aan die benauwdheid een einde wil maken.

10. Jodenhaat is alleen maar te verklaren uit het verzet tegen het welbehagen Gods.

Er is in de loop der eeuwen veel pogingen gedaan om te verklaren waarom Israël steeds zo de haat opwekt van de heidenen. Het is geen verklaring door te zeggen: dat is vanwege hun zonden. Die zonden, dat weggaan van de HERE is wel een verklaring, waarom de HERE Israël overgeeft in de macht van onderdrukkers, maar het is geen verklaring, waarom de heidenen Israël zo haten. Die heidenen geven immers ook niets om het houden van Gods geboden.

Het is ook geen verklaring als men stelt dat de haat tegen Israël samen hangt met het verwerpen van de Christus. Want waar vandaan komt de Jodenhaat voor Christus?

Men heeft het gezocht in de positie van de Joden in de geldhandel. Maar er zijn natuurlijk even veel niet-Joden, die een grote positie in die geldhandel hebben of gehad hebben. En de meeste Joden in ballingschap waren arm.

Men heeft gewezen op het feit dat elke minderheids-groep reacties opwekt. Dat is misschien waar. Maar dat ook is geen verklaring voor de lust tot uitmoording, die zo lang het volk bestaat, altijd geleefd heeft bij de volkeren.

Verder valt met schaamte te belijden dat de zwarte lijst van de christen-volkeren, zwarter is dan die van de Mohammedaanse volkeren.

Daarom blijft er maar één verklaring over. Dat is de „eigenwijsheid” van de heiden, waarover Paulus spreekt in Rom. 11. Jodenhaat is verzet van de heiden tegen Gods welbehagen. Tegen Gods plan met dit volk. Gods verkiezing is de enige verklaring ook, waarom Israël, ondanks alle vervolgingen, nooit ten onder is gegaan.

Rom. 11 : 13
Rom. 11 : 25

Het was opmerkelijk dat president Nixon bij het begin van zijn ambtstermijn als president van de V.S. zei dat hij alleen in het midden-oosten een brandhaard zag, waaruit een grote wereldbrand zou kunnen ontstaan. Er zijn toch wel heel wat meer brandhaarden.

11. Het is niet geoorloofd de huidige staat Israël te idealiseren. Het is een „gesecculariseerde” staat.

Vanwege de betrouwbaarheid van Gods Woord in belofte én dreiging moet gevreesd worden dat een blijvende verwerping van de Heiland als Messias ook niet zonder gevolgen zal blijven voor het volk in het land en voor het volk buiten het land.

Rom. 11 : 20-22 Deze zelfde dreiging geldt trouwens voor de christenen. „Eerst de Jood, dan de Griek”, is de gang van het heil, het is ook de gang van het oordeel. Ook wij moeten bij de goedertierenheid blijven; anders zullen we weggekapt worden.

Maar voor Israël blijft er een belofte gelden. Er is een gedeeltelijke en een tijdelijke verharding.

De gang van de geschiedenis van Israël en de volkeren grijpen op elkaar in en „kloppen” precies.

Rom. 11 : 30-32 Want evenals gij, heidenen, eertijds aan God ongehoorzaam waart, maar nu ontferming hebt gevonden door hun ongehoorzaamheid (die van Israël), zo zijn ook dezen (de Joden) nu ongehoorzaam geworden opdat door de u (heidenen) betoonde ontferming ook zij (de Joden) thans ontferming zouden vinden. Want God heeft hen allen (Joden en heidenen) onder ongehoorzaamheid besloten, om Zich over allen (Joden en heidenen) te ontfermen.

Rom. 11 : 14 Het is de schande van de christenheid, het is ook de schuld van de christenheid dat wij hen niet tot naijver hebben verwekt.

12. Het recht van Israël op Palestina is niet volkenrechtelijk te funderen, het is alleen maar gelovig te aanvaarden.

Opmerkelijk is wel dat we nog steeds spreken over Palestina en over het Palestijnse vraagstuk. Het woord Palistina is immers afgeleid van Filistea. Het is nog steeds de oude strijd om het bezit van het aan Israël beloofde land.

Een ieder heeft „gelijk”, die stelt dat de Joden er langer niet geweest zijn dan wel. Maar dan rekenen we niet met de belofte aan Abraham al gegeven.

De sjaloom is voor Israël en de volkeren alleen te vinden in het erkennen, in dankbaarheid, van de geheel enige positie van Israël in het land.

Zach. 14 : 19 Dat betekent niet dat wij Joden behoeven te worden om te delen in het heil voor Israël. We dienen wel bij Israël ingelijfd te zijn door het geloof in Jezus Christus. Zo zijn we kinderen van Abraham. De vader van alle besneden gelovigen en de vader van alle onbesneden gelovigen.

Rom. 4 : 11, 12 En waarom zou de belofte over de grenzen van het land, zoals die staan te lezen bij de profeet Ezechiël niet vervuld worden? Gods beloften worden immers heerlijk

Ezech. 47 : 13-20 vervuld.

H. AMELINK — Langerak (Z.H.)

Het begin van de Europese Gemeenschappen was een initiatief van de Franse Minister van Buitenlandse Zaken, Robert Schumann, om de gezamenlijke kolen- en staalproductie van Frankrijk en Duitsland te brengen onder een gemeenschappelijke Hoge Autoriteit in een organisatie, waarbij andere landen van Europa zich zouden kunnen aansluiten. De achtergrond van dit plan, dat o.a. geïnspireerd was door de in ons vorige artikel al even genoemde Jean Monnet, was dat West-Europa, nu de Sovjet-Unie in 1949 de beschikking bleek te hebben over de atoombom, zich niet langer kon permitteren verdeeld te blijven. „De wereldvrede kan slechts worden veilig gesteld door creatieve daden die een antwoord kunnen bieden op de gevaren die de vrede bedreigen. Om een werkelijke kans te scheppen op vrede, moet eerst één Europa worden gecreëerd. De bijdrage die een georganiseerd en vooral levend Europa kan bieden aan de beschaving, is onontbeerlijk voor het handhaven van vredelievende betrekkingen,” aldus de verklaring van Schumann.

Bovendien zat men in West-Europa met het probleem van West-Duitsland. Dit gebied was aanvankelijk onder militair beheer geplaatst van de V.S., Engeland en Frankrijk maar op den duur zou het toch weer een zelfstandige natie moeten kunnen worden, waarbij evenwel het risico dat het als zeer machtig land opnieuw een al te dominerende positie zou verkrijgen, zo klein mogelijk moest worden gehouden. Hiertoe leek de oplossing van integratie van de Duitse kolen- en staalindustrie in een groter geheel ideaal; dat sloot bovendien ook de kans op oorlog tussen de deelnemers na die integratie vrijwel uit; ook konden op deze manier enige netelige problemen met betrekking tot het Roergebied, dat onder een internationale autoriteit stond, en het Saargebied dat in 1947 bij Frankrijk was gevoegd, worden opgelost.

Tegen deze achtergronden was het idee van Schumann dus een intelligent plan. Ook uit ander oogpunt was het een goede greep. Het was wel duidelijk geworden dat een Europese integratie niet in één slag tot stand zou kunnen komen, maar stap voor stap op grond van concrete doelstellingen die een bepaalde sector omvatten, zou moeten worden gerealiseerd. Het uitgangspunt was daarbij dat wanneer zo'n integratie in een bepaalde sector tot stand was gekomen, a.h.w. noodzakelijkerwijs andere sectoren zouden volgen, en wanneer zo eenmaal een feitelijke verwevenheid en solidariteit ontstaan zou zijn, de politieke eenwording er eigenlijk wel vanzelf op zou volgen. Op dit laatste punt zijn de verwachtingen echter niet uitgekomen.

Duitsland zelf, alsmede de Beneluxlanden en Italië reageerden positief op het Franse plan en zo kon dan in 1951 de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal worden opgericht, waarmee het Europa van de zes ontstond, een samenwerking van een nieuw nl. supranationaal type: de Hoge Autoriteit had weliswaar beperkte taken, maar reële bevoegdheden en zij bestond uit onafhankelijke personen die niet aan nationale regeringen of parlementen verantwoording schuldig waren, maar slechts aan een zgn. gemeenschappelijke vergadering, een eerste aanzet tot een Europees Parlement.

Deze supranationale structuur was voor Engeland een reden om niet mee te doen; hoewel het niet tegen Europese samenwerking was, heeft dit land altijd meer mondiaal dan Europees gedacht; het heeft altijd vanuit een eilandelijk traditionalistisch supe-

DE EUROPESE INTEGRATIE

III

door

A. OOSTERHOFF - DEN HAAG

rioriteitsgevoel, als trots Empire, wat neerbuigend tegen het vasteland van Europa aangekeken en het beschouwde zijn positie vanuit mondiaal oogpunt met zijn Commonwealth-betrekkingen te belangrijk, dan dat het zich wilde laten inpassen in een toch beperkt Europees kader waarbij het een gedeelte van zijn soevereiniteit zou moeten afstaan aan een supranationale instantie. De gedachte dat op het vasteland van Europa een instelling zou bestaan die naast God, de Koningin en het Parlement over het wel en wee van Engeland zou meebedissen is vandaan onaanvaardbaar geweest voor de Engelsen en voor velen is zij dat nog.

De E.G.K.S. werd gevolgd door een initiatief tot een Europese Defensie Gemeenschap, waarbinnen via dezelfde redenering plaats zou zijn voor een nieuw Duits leger, maar dan geïntegreerd en daardoor gecontroleerd in een Europese Gemeenschap. Dit plan, waaraan een Europese Politieke Gemeenschap gekoppeld was werd m.n. actueel door het uitbreken van de Koreaanse oorlog waardoor de spanning in de wereld toenam en de V.S. begonnen aan te dringen op Duitse herbewapening. De besprekingen over deze plannen bleven echter slepen en ook deze keer weigerde Engeland mee te doen; het hele plan ging niet door toen het Franse parlement weigerde het te ratificeren. Wel werd een veel lossere militair samenwerkingsverband aangegaan in de West-Europese Unie, waaraan ook Engeland meedeed; deze Unie heeft echter nooit veel levensvatbaarheid gehad en diende uiteindelijk niet anders dan als dekmantel waaronder, vooral op Amerikaans aandringen, de Duitse herbewapening heeft kunnen plaatsvinden.

De voorstanders van een Verenigd Europa, zeer teleurgesteld door het mislukken van Defensie- en de Politieke Gemeenschap, kregen weer nieuwe hoop toen voorbereidingen werden getroffen voor verdergaande economische samenwerking. Mocht de politieke en militaire integratie dan al niet slagen, de economische had bewezen levenskracht te bezitten. Zo waren besprekingen over een nieuwe Europese Gemeenschap voor

Atoomenergie (Eurotom), volgens de beproefde methode van de integratie per sector, vrij snel afgerond. Maar bovendien werd een veel grootser plan opgezet, nl. de Europese Economische Gemeenschap (E.E.G.) die via het geleidelijk opheffen van in- en uitvoerrechten en andere het handelsverkeer belemmerende factoren, de grondgebieden van de lidstaten gaandeweg zou omsmelten tot een grote gemeenschappelijke markt met gemeenschappelijke regels voor de diverse gebieden van een economische politiek. Ook hierin wilden Engeland noch de Scandinavische landen meegaan; zo bleef de Europese integratie een zaak van de Zes. De EEG- en Euratomverdragen traden op 1 januari 1958 in werking. De hoofddoelstelling van de EEG is door middel van het instellen van een Gemeenschappelijke Markt en door het geleidelijk nader tot elkaar brengen van het economisch beleid van de lidstaten te bevorderen de harmonische ontwikkeling van de economische activiteit binnen de hele Gemeenschap, een gestadige en evenwichtige expansie, een grotere stabiliteit, een toenemende verbetering van de levensstandaard en nauwere betrekkingen tussen de in de Gemeenschap verenigde staten. Hiertoe zijn en worden geleidelijk alle hinderpalen van het vrije verkeer van personen, goederen, diensten en kapitaal opgeheven, terwijl op vele gebieden de economische politiek van de lidstaten wordt geharmoniseerd of vervangen door een eigen Gemeenschapsbeleid, zoals bijvoorbeeld gebeurd is voor de landbouw- en de concurrentiepolitiek.

Het zal duidelijk zijn dat dit een zeer moeizaam proces is, dat hoe langer hoe dieper zal ingrijpen in het economisch leven van de deelnemende landen en dat niet dan via de nodige crises en veelvuldige compromissen verloopt. Bij de voorbereiding en uitvoering van dat beleid is een Europese administratie van vele duizenden Europese ambtenaren betrokken.

De Commissie en de Raad van Ministers kunnen besluiten nemen die rechtstreeks de onderdanen van de lidstaten buiten hun eigen regeringen om kunnen binden. Dit is tamelijk nieuw voor een internationale organisatie. Er bestaat dan ook een Hof van Justitie te Luxemburg, dat ook al bij de E.G.K.S. hoorde en waarbij burgers eventueel in beroep kunnen gaan als zij vinden dat zij ten onrechte door een besluit getroffen zijn. De Commissie op haar beurt kan onderdanen en staten die hun verplichtingen tegenover de Europese Gemeenschappen niet nakomen, voor dit Hof dagen.

Toen de EEG tot stand kwam was men in Europa wat huiverig geworden voor de idee van de supranationaliteit. In de E.G.K.S. had men geleerd hoe moeilijk het was afstand te doen van een brokje soevereiniteit en bovendien zou nu min of meer het hele economische gebeuren door de EEG worden bestreken, zodat het begrijpelijk is dat de verschillende regeringen zelf nog wel een behoorlijke vinger in de pap wilden blijven houden. Anderzijds moesten de Europese instellingen toch op efficiënte en slagvaardige wijze de taken kunnen vervullen die hun door het EEG-verdrag waren voorgeschreven. Om uit dit dilemma te geraken is een ingenieus besluitvormingsproces ontwikkeld waarbij enerzijds een Gemeenschapsorgaan van onafhankelijke Europees ingestelde persoonlijkheden, de Europese Commissie (waarin de Nederlander Mansholt zitting heeft), anderzijds de Raad van Ministers, bestaande uit ministers, dus afgevaardigden van de lidstaten, betrokken zijn. Deze twee organen, waarvan het

Prof. C. Veenhof

Er zijn veel lezers van dit blad, die informeren naar de gezondheid van Prof. Veenhof.

Tot onze vreugde kunnen we meedelen dat zijn herstel goede voortgang heeft. Dit wil niet zeggen dat aan alle moeite een einde is gekomen.

Zijn toestand brengt nog steeds met zich mee dat aan bezoek geen behoefte bestaat.

Prof. Veenhof is erg dankbaar voor alle meeleven.

Het bestuur van de persvereniging „Opbouw” en de redactie van dit blad verzoekt allen, die bidden geleerd hebben te vragen om volledig herstel van Prof. Veenhof en te vragen om sterkte voor hem, zijn Vrouw en kinderen.

A.

ene het supranationale, het andere het intergouvernementele element vertegenwoordigt, zijn gedoemd om samen te werken. Dit komt er in feite op neer dat er bij de onderhandelingen in Brussel altijd zeven partijen betrokken zijn: de zes landen plus de Europese Commissie die het Gemeenschapsbelang vertegenwoordigt. Deze moeten het samen eens zien te worden, wat niet altijd gemakkelijk gaat en waaraan soms nachten van harde en slopende onderhandelingen voorafgaan.

In een Gemeenschap van zes landen, waaronder drie grote (Frankrijk, Duitsland en Italië) en drie kleine (Nederland, België en Luxemburg) dreift natuurlijk altijd het gevaar dat de belangen van de kleine landen worden opgeofferd aan die van de grote. Daarom heeft een land als Nederland altijd aangedrongen op versterking van de positie van de Europese Commissie die immers als onafhankelijk orgaan in objectiviteit de belangen van de Gemeenschap als geheel behartigt, en wanneer nodig de kleine landen beschermt tegen de grote. Hiermee gepaard gaat het Nederlandse verlangen tot uitbreiding van de bevoegdheden van het Europese Parlement (de EEG had dat van de E.G.K.S. overgenomen) omdat dat het orgaan is dat democratische controle over de Commissie moet uitoefenen. De bevoegdheden van dit Europese Parlement zijn echter nog beperkt, wat vele Europeanen een doorn in het oog is en wat ook een zeker parlementair vacuum heeft doen ontstaan, omdat wanneer geleidelijk steeds meer bevoegdheden naar de Gemeenschap worden overgeheveld, deze dreigen te worden onttrokken aan de controle van de nationale parlementen zonder dat daar een adequate toename van de bevoegdheden van het Europese Parlement tegenover staat.

Het Nederlandse pleiten voor versterking van het supranationale karakter heeft altijd in een wat wonderlijke tegenstelling gestaan met het feit dat Nederland eveneens een groot voorstander was en is van de toetreding van Engeland tot de Europese Gemeenschappen. Het heeft zowel op het punt van de supranationaliteit als op dat van de toetreding van Engeland vaak overhoop gelegen met Frankrijk, dat met name na het aan de macht komen van de grote Generaal Charles de Gaulle een heel andere visie op Europa had. De Gaulle was niet tegen de EEG maar

zag haar meer als een samenwerkingsvorm van het traditionele type, een samenwerking van soevereine Europese naties en dan liefst onder Franse leiding. De Gaulle wilde de positie van de Europese Commissie dan ook zover mogelijk terugdringen en beschouwde haar als een soort secretariaat dat in dienst van de samenwerkende landen best nuttige hand- en spandiensten kon verrichten. Hij heeft de leden van de Commissie ook eens uitgescholden voor „die vaderlandsloze technocraten”.

De Gaulle zag de samenwerking in het Europa der vaderlanden als een verlengstuk van de Franse politiek van neutraliteit tussen de V.S., Rusland en Rood-China; hij wilde, anders dan b.v. Nederland en Duitsland, Europa op alle gebieden onafhankelijk maken van de V.S. en verzette zich mede om die reden, en uit vrees dat Frankrijk binnen de EEG zijn dominerende positie zou verliezen, tegen de toetreding van Engeland. Dit land immers had, nadat het in 1960 als reactie op de EEG met zes andere Europese landen (nl. Noorwegen, Zweden, Denemarken, Portugal, Zwitserland en Oostenrijk) de Europese vrijhandelsassociatie gesloten, de EVA of EFTA, een vrij losse vrijhandelszone; iets verdergaands was ook nauwelijks denkbaar tussen deze geografisch en economisch zeer uiteenlopende landen; maar het had zich in 1961 bedacht en om toetreding tot de EEG gevraagd, die het door De Gaulle in 1963 op vrij botte wijze werd geweigerd.

De Brits-Amerikaanse hegemonie in de NAVO was Frankrijk ook al een doorn in het oog geweest; Frankrijk, aldus de Generaal, kan eigenlijk slechts op de eerste rang zichzelf zijn; en zo was hij dan ook eind 1959 al begonnen met het opbouwen van een eigen atoommacht buiten de NAVO om.

Het verwerpen van een Frans (!) initiatief om met de landen van de EEG tot een poli-

tieke unie te komen was ook al niet bevorderlijk voor de goede verstandhouding in de EEG. Vooral Nederland was sterk tegen dit plan gekant, omdat men vermoedde dat het in feite bedoeld was om de bestaande Europese instellingen, m.n. de Commissie uit te schakelen en te vervangen door een op Franse leest geschoeide losse Unie van Europese staten. De innerlijk tegenstrijdige Nederlandse argumentatie van de verwerping was: het plan is te weinig afgestemd op de integratiegedachte en Engeland zou moeten meedoen.

Er is wel gesteld dat deze interne contradictie in de argumentatie bij de tegenstanders van De Gaulle uiteindelijk funester voor het Europese integratieproces is geweest dan de Franse plannen op zichzelf ooit hadden kunnen zijn.

Gaandeweg kwam sterker tot uiting dat, hoe verder het integratieproces in de EEG vorderde, hoe minder bereidwillig Frankrijk werd om loyaal mee te werken. Zo kwam het in de tweede helft van 1965 tot een nieuwe crisis omtrent de wijze van stemmen in de Raad van Ministers. In de beginperiode van de EEG moesten de belangrijkste besluiten worden genomen met unanimiteit, zodat elk land in feite over een veto beschikte. Maar volgens het Verdrag zou later beslissen bij meerderheid van stemmen regel worden; deze consequentie weigerde Frankrijk echter te aanvaarden en in feite heeft het zijn zin gekregen: het stemmen bij unanimiteit is nog steeds regel in de Europese Gemeenschappen, wat overigens elk land wel eens van pas komt.

De volgende maal hopen we in een laatste artikel in het kort de meest recente ontwikkelingen rond de Europese Gemeenschappen na te gaan en aan te stippen welke rol de vergrote Gemeenschappen in de wereld zullen kunnen spelen.

BOZE WENSDROOM

Er wordt nog al wat gesleuteld aan de liturgie. In tegenstelling tot de oudheid, waarin de kerk magische waarde toekende aan elke toon, elke term, elk woord, elke passie-beleven wij thans de tijd, waarin alles wordt losgelaten. Toegegeven: sommigen willen de oude liturgische termen, kleden, gebaren, liturgietoone en wat daar bij hoort conserveren: onder de katholieken is een beweging gaande, die zelfs het kerkklaitje weer wil invoeren en in de hervormde en synodale kerken zijn thans dienstboeken, die de liturgie weer hoogkerkelijk willen maken, overeenkomstig de recepten van dr G. v. d. Leeuw. Maar aan de andere kant zijn er velen, die roepen om drastische en realistische liturgievernieuwing. En ergens spreken zij ons in deze ontwikkeling meer aan dan de conservators.

Want de liturgie (de vorm waarin de kerk haar wekelijks voedsel ontvangt) mag geen dode lege vorm worden - maar moet afgestemd zijn op de hedendaagse mens, met zijn leefklimaat, zijn levensgevoel. Dat is zeker waar: het voedsel blijft eeuwig gelijk, maar de mens en zijn gedrag veranderen voortdurend.

Men had in oorlogstijd, toen zelfs de distributiebonkaarten geen garantie voor levensonderhoud boden, een aardig recept voor een smakelijke lunch. Men neme een broodbon - zo heette het - en belegge die rijkelijk met een boterbon en een kaasbon. Daarna losse

men een koffiebon op in kokend water, voege er een scheut melkbon bij en een stukje suikerbon naar smaak. De eibon kan gebakken of gekookt worden. En zo voort.

Kijk, op die wijze werd in realistische bijdetijdse taal de leegheid van de levensmiddelenvoorziening aangegeven. En van de verouderde liturgische vormen is helaas soms hetzelfde te zeggen. Men komt in de kerk (als men kerkelijk-trouw is), treft daar dezelfde mensen aan met wie men geen blad samen wil lezen, of die op de verkeerde partij stemmen; we horen samen dezelfde liturgische formules, de tien geboden, de belijdenis, we zingen samen de onzingbare en verouderde psalmberijming uit het jaar onzes Heeren 1773 zonder daarvan de helft te kennen of te verstaan, luisteren naar de wekelijkse gebedszinnen of er vandaag een treffend zinnetje af kan dat we nog niet kennen, beluisteren het wekelijkse werkstuk van de predikant naar aanleiding van een Schrift-plaats dan wel van de „zondag die aan de orde van behandeling is”, vormen ons oordeel over zijn proefwerk, knikken inwendig ja als we het er mee eens kunnen zijn, respectievelijk neen indien niet, respectievelijk knikkebollen een beetje als we niet weten of we het er wel of niet mee eens kunnen zijn. En gaan aan de koffie, hetzij gezamenlijk of ieder gezin afzonderlijk.

Als dit dan de wekelijkse maaltijd is van een mensheid, die het zout der wereld moet

D. W. L. Milo - Vierhouten

zijn, een stad op een berg, de militia Christi zagezegd — dan zal het niemand verwonderen wanneer uit deze weinige calorieën weinig energie vrijkomt in onze christelijke levenspraktijk!

Wanneer het ons dan ook aanspreekt dat drastische liturgie-vernieuwers aan onze aloude liturgie gaan sleutelen, mogen wij niet bij voorbaat onze vermanende vinger heffen. Ontevredenheid met bestaande verouderde toestanden kan het begin van verbeterde toestanden inluiden. Onverschilligheid is heel wat erger. En tenslotte is de liturgie - de betekenis van dit woord is ongeveer: de bediening van het heiligdom, ook de uitdeling, ook de dienst-aan-allen - een vorm, die weliswaar onder spanning van de inhoud staat, maar door mensen is opgesteld, vastgesteld, ingesteld.

In het blad „Informatie” van het Christelijk Cultureel Studiecencentrum van juni jl. komt zomaar een wensdroom van enkele verontruste CCS-cursisten voor. Het is direct geen schone droom, maar elke droom heeft zijn betekenis en elke droom die de moeite van het onthouden waard is is ook de moeite van een bespreking waard. Deze wensdroom gaat over een ingrijpende liturgie-vernieuwing. U schrikke nergens van - het is maar een droom. Maar een droom van verontruste mensen, die belang stellen in de boodschap van de kerk, omdat zij die boodschap willen verstaan en beléven in een wereld, die naar goede boodschappen snakt.

„Op het ogenblik is het zo” - stellen deze wensdromers - „dat de kerkdienst zonder enig enthousiasme bijgewoond wordt...” „behalve bij sommige secten e.d. Het enthousiasme van secten kan wel eens tot minder goede dingen leiden, maar op zichzelf behoeft dit niet per se”. „Over het algemeen is het zo, dat de geestelijke passiviteit van de... kerkgangers leidt tot een klakkeloze aanvaarding van een eeuwenoude liturgie. De enige actie, die hieruit voortkomt, is een verticalistische, op zichzelf betrokken godsdienstige beleving. Conclusie: er moet iets veranderen”.

Even onderbreken? Nu volgt de opmerking van de CCS-wensdromers over de moeilijkheid, dat de theologisch geschoolde vernieuwers te weinig radicaal zijn (omdat ze nooit geleerd hebben vorm te geven aan hun emoties) en dat kunstenaars, die dit wel geleerd hebben, veel radicaler zijn. De gemeente zal dus tot een nieuwe, positieve houding gebracht moeten worden, waarbij door samenwerking van theologen en kunstenaars het klimaat wordt gevormd om de liturgie beleefbaar en voedzaam te maken.

Vervolgens komt de onvermijdelijke ontevredenheid met de status quo van de wereld: „want er zit zoveel scheef dat we niet goed kunnen praten of er om heen kunnen gaan. Je zult tegen deze tevredenheid dus revolutie moeten plegen”. - Al dromend zien de verontruste cursisten wel vaag het gevaar, „dat zodra je (revolutie pleegt) je ook in de wereld staat en dat je dus... medeplichtig kunt zijn aan de machtsstructuren, die je... juist zou willen bestrijden”. U vraagt nu al: gaat deze wensdroom uit van eigen wensen ten aanzien van deze wereld, of van Gods wetten? Maar met het antwoord willen we nog even wachten.

„Bovendien zou de mensen meer respect voor de medemens, de dingen en de natuur moeten worden bijgebracht”. Dat zal waar

zijn. Wie de Schepper van hemel en aarde kent zal de schepping ervaren als een schoon boek, dat de naam Gods spelt, zegt Paulus.

De basishouding, waaruit een „alternatieve liturgie” zou moeten worden opgebouwd, zal dus de elementen van revolutie en respect bevatten. Waarbij zowel de grondhouding als de liturgie flexibel blijven: steeds openstaand voor correctie en aanpassing.

Wanneer dan die liturgische wensdroom gestalte krijgt, komt er minder uit de bus dan u zou verwachten.

In verband met de late zaterdagavonden (waar blijft eigenlijk de oudtestamentische voorbereiding voor de sabbath bij onze liturgievernieuwers?) „lijkt het ons heel redelijk, voor de eigenlijke kerkdienst te beginnen met een kop koffie, dit eventueel met muzikale begeleiding. Bovendien kunnen de mensen zich dan een beetje inzitten (weet u wat dat is?), met elkaar kennis maken enz.” - Jawel, hier komt de aap uit de mouw van de toga: koffieleut in plaats van de schoenen uittrekken! Koffie met een muziekje. In de hele Bijbel is bij mijn weten maar één drank aan de kerk voorgeschreven, en dat is wijn. Maar de liturgievernieuwers beginnen met koffie.

Dan de opstelling. „Uiteraard is het veel gezelliger en ongedwongener om de vaste kerkbanken te vervangen door losse zitjes”. - De oude kerk had staande toeschouwers bij de liturgische handelingen, welke in het liturgisch centrum werden verricht. De reformatorische kerk had zittende toehoorders rondom het opengeslagen Woord. De liturgievernieuwers van CCS zouden een soos willen aanrichten, waar ieder op ieder is gericht en waar men zowel met het gezicht toevallig naar de spreker kan gaan zitten, als ook toevallig met de rug. En dan: „kennismaken” tussen mensen, wier opdracht luidt: acht te geven op elkander, tot onscherping van de liefde en de goede werken? Dat kan voor een keer; maar vervolgens?

„Op een vastgesteld tijdstip staat dan iemand op, die de mensen (al wél) kennen, bijvoorbeeld de predikant of een gemeentelid, orent met een votum en groet, vertelt wat het programma van de dienst zal zijn en leidt het volgende gedeelte in”.

Dat volgende gedeelte „zal dan een informatief gedeelte zijn, verzorgd door een spreker, bestaande uit een film, of iets dergelijks. Het hoeft niet over de Bijbel te zijn, of daarmee in verband te staan. Ook niet-christelijke sprekers moeten een kans krijgen”.

„Onmiddellijk na dit gebeuren houdt de voorganger een kort, kernachtig kritisch praatje over hoe de houding van de kerk tegenover het aan de orde gestelde probleem tot nog toe is geweest, en over wat de kerk er nu nog aan kan doen”.

Het volgende punt is „een algemene discussie”.

Daarop „gelegenheid tot een verwerking van het behandelde, door middel van handvaardigheid, toneel e.d., dit vanwege de behoefte de fantasie te trainen, waardoor hopelijk de geest van het kerklid flexibel genoeg wordt om gemakkelijk de snelle culturele veranderingen van deze tijd op te vangen”.

„Het gebed en het zingen worden facultatief gesteld”.

„Bij de uitgang wordt een grote open, blote schaal neergezet, die voor de collecte dienst zal doen”.

Misschien mogen er nu enkele opmerkingen af?

Van de one-man-show die onze kerkdiensten zijn geworden, vallen we hier in het tegengestelde: een gemeenschappelijk spel, kerkje-spelen in een moderne ludieke vorm zodat dat heet. In plaats van een spreker krijgen we praters, vertellers, inleiders, aansprekers, praatjesmakers, koffiedrinkers, knutse-

laars. Alle goede orde is verdwenen, alle taboes zijn doorbroken; alleen het taboe van de open schaal, de „open blote schaal” komt er voor in de plaats. (Giften worden niet in het verborgene gedaan om in het openbaar te worden vergolden - maar in de open blote openbaarheid, zodat de vergelding wel met een nachtpitje zal moeten worden gezocht.) De niet-christen krijgt een kans om, staande op de heilige plaats (nu ja), zijn praatje aan de man te brengen. Dat kan dus ook de anti-christ zijn. Of een van zijn apostelen. Zo flexibel zijn we wel. Een kernachtig, kritisch (maar vooral kort) verweer van een voorganger kan hier weinig aan verbeteren; als de slang gebeten heeft helpt de bezwering niet meer.

Nu kan de algemene discussie natuurlijk een waardevol element zijn in een liturgie-vernieuwing. Maar wanneer de wekelijkse voeding uit het Woord, de bediening van Gods evangelie en waarschuwing, vervangen wordt door „informatie”, zal de komende discussie vermoedelijk uitgaan van deze en voorgaande „informaties”, hetgeen spoedig aanleiding zal geven tot nieuwe vooroordelen, tradities, axioma's, dogma's en andere fossielen. Die men nu juist kwijt wilde!

Wanneer wij onze liturgie op de helling wensen moeten we open staan voor alles wat in deze richting gaat. Maar „op de helling” betekent wat anders dan „naar de sloop”. En bij alle liturgievernieuwing één ding: Gods Woord houdt stand in eeuwigheid; dat Wort sie sollen lassen steh'n. En dat Woord luidt:

zeg de rechtvaardige dat het hem wel zal gaan,
zeg de goddeloze dat het hem kwalijk zal vergaan.

Maar uit dit kerk-spel komt als enige actie voort: een horizontalistische, op zichzelf betrokken, godsdienstige beleving. Zonder de God van hemel en aarde. Zonder Jezus Christus, het vleesgeworden Woord. Zonder de herscheppende Geest, die onze gebeden en zangen opdraagt.

Conclusie: de droom moet veranderen. De droom is bedrog.

Een verticalistische religieuze beleving is waardeloos? Een horizontalistische ook. Maar samen vormen die twee lijnen het kruis: door het kruis van Christus vinden mensen elkander. In gemeenschap met de broeders en zusters ontmoeten wij God de Heere. De liturgie loopt over het kruis.

Aan al die kerkelijke vergaderingen zijn rapporten verbonden. Eindeloze rapporten. Gewichtige rapporten. Deskundige rapporten. Soms ook zwam-, klets- en leuter-rapporten. Overal zijn bureaus gevestigd. Overal zitten vrijgestelden. Overal zitten tikjuffrouwen hun boterham met kaas en hot-pants-voor-de-vakantie te verdienen. En al die bureaus en vrijgestelden doen niets anders dan problemen ontdekken, beschrijven, uitdiepen, begeleiden, confronteren, herleiden, bespreken, om ze daarna via de tikjuffrouwen op mijn tafel te deponeren. En ik maar lezen. En dan volgen er nieuwe vergaderingen, besprekingen, uitdiepoperaties, afspraken, nota's, conceptrapporten. En de tikjuffrouwen maar tikken. Zo houden we elkaar aan het werk.

**Ds L. H. Kwast
Centraal Weekblad
voor de gereformeerde
kerken in Nederland,
3 juli**

De „Ierse kwestie”

(1)

„Een stormachtige wind baande zich een weg tussen de heuvels van Antrim waar, beschermd door enkele struiken, Patrick zat. Hij trachtte zich zo tegen de neerstromende regen te beschutten. Patrick was nog maar een jongen, maar dat had hem zijn verdriet en doorgestane angst dubbel erg doen gevoelen. Het was hem als de dag van gisteren dat hij door het Schotse heuvelland dwaalde en vrij was. Plotseling was er de verandering gekomen. Ierse rovers hadden voet aan land gezet en de streek waar Patrick woonde zoveel mogelijk geplunderd. Alsof dat niet genoeg was hadden ze bovendien hem, Patrick, gepakt en als slaaf meegenomen naar hun Ierse land. Nu zat hij daar om de varkens te verzorgen.

Er gaan enkele jaren voorbij en Patrick is in Frankrijk, uit de handen van zijn Ierse rovers ontsnapt. Toch moet hij steeds aan het afgodische volk van Ierland denken en diep in zijn hart woelt hij een brandende liefde tot hen. Daar hoort hij Gods stem in zijn geweten en hij zegt zelf hiervan: 'Ik zag midden in de nacht een man uit Ierland tot mij komen. Hij had ontelbaar veel brieven bij zich die „de roep van de Ieren” bevatten. Terwijl ik de brieven hardop las leek het me alsof ik de stem van hen, die bij de Westerzee wonen, hoorde. Ze riepen luid als uit één mond: We vragen u dringend om bij ons te komen, heilige jongeling. Ik was diep geroerd en toen werd ik wakker”.

En zo vertrok Patrick in 432 na Chr. uit Frankrijk om naar zijn vroegere rovers terug te keren. In de bijna 30 jaar dat hij als evangelieprediker in Ierland werkzaam was, heeft hij duizenden mensen met het Evangelie bereikt”.

Zo is volgens een overlevering de lezing van Patrick's komst in Ierland, zo'n 1500 jaar geleden, maar daar begint de Ierse geschiedenis niet mee. Enkele honderden jaren voor Christus werden Engeland en Ierland bezocht door oorlogszuchtige Kelten die uit de richting van de Alpen gekomen waren. Met hun ijzeren wapenen gingen ze de eilandbewoners te lijf en de Kelten werden overwinnaars. Langzamerhand namen ze de plaats in van de oorspronkelijke bewoners die Iberiërs genoemd werden en uit Noord-Spanje kwamen. De Keltische heerschappij duurde maar kort want ook de Romeinen interesseerden zich voor het Britse eilandenrijk. Als Caesar dan omstreeks 50 v. Chr. na enkele krijgstochten in Brittannië de schatting vaststelt die de eilandbewoners hem jaarlijks moeten betalen, is het met de heerschappij der Kelten wat Engeland betreft gedaan, ook al blijven ze zich vanuit hun schuilplaats in de woeste streken van Wales, Schotland en Ierland tegen de Romeinse indringers verzetten zoveel ze kunnen. Vanuit deze on-

herbergzame oorden ondernemen ze regelmatig plundertochten naar de geciviliseerde streken en zo bezorgen ze vooral de Romeinen veel last.

Daar kwam bij dat er van de Frankische en Saksische barbaren invasie dreigde en uiteindelijk ook plaatsvond, en dat nog wel in een tijd dat de Romeinse troepen huiswaarts moesten keren om Rome tegen de Gothen te beschermen. De Britten zitten nu tussen twee vuren: aan de noordelijke en westelijke kant de woeste Kelten en vanuit de Noordzee de even wrede Franken en Saksen. Tevergeefs smeken ze de Romeinen om hulp. Wat doet de Britse koning Vortigern dan? Hij verzoekt de Jutten om hem te helpen en hun aanvoerders, Hengest en Horsa, laten zich dat geen tweemaal zeggen. Ze komen in zes etappes Brittannië in maar... ze blijven er definitief en ze nemen het heft van bestuur in handen.

Het eilandenrijk is nu een smeltkroes van volken en rassen en ook de godsdienstige opvattingen van de Britten enerzijds en van de overheersers anderzijds zijn tegenstrijdig; de Britten hadden,

zoals Origenes schreef, „nog niet allen het Evangelie”, maar de veroveraars vereerden Wodan en Donar en zij waren afgodendienaars.

☆☆☆

Na dit algemene uitstapje moeten we tot Ierland zelf terugkeren. Patrick arriveert dus weer bij zijn vroegere rovers en onder getrommel verzamelt hij de nieuwsgierigen om zich heen terwijl hij hen van Christus vertelt en christelijke liederen zingt op oude Ierse melodieën. Er ontstaat een volksbeweging; vorsten schenken hem landgoederen om er kloosters te stichten - kloosters, niet zoals wij die kennen maar een verzameling van ronde hutten, voor elke kloosterling één, binnen een stenen omheining. Familieleden vonden er eveneens een onderdak! - en er ontstaat een grote toevloed van kloosterlingen dat de kloosters al gauw te vol worden en de meest onderlegden in twaalfallen met een dertiende als leider, er op uit trekken, op 'heilig avontuur'. Zo ontstaat de Ierse zending. Honderden kerken worden nu door Patrick gesticht - elke kerk krijgt een eigen „bisschop”, en wel in de betekenis van „opziener”, voorganger van een eigen gemeente, niet als hoofd van een aantal geestelijken! - Verder blijven de kerken kaal; er is beeld noch altaar te zien. Priesters en monniken zijn gehuwd, ze bidden niet tot Maria en ze kennen geen paus. Ook stellen zij de datum van Pasen vast volgens hun eigen gebruiken zodat de Roomse en de Ierse Pasen op geheel verschillende data vallen.

Terwijl Ierland om de geleerdheid van haar geestelijkheid beroemd begin te worden, zijn twee Ierse zendelingen, Finnian en Columba, over een Psalmboek aan het kibelen. Columba had namelijk het Psalmboek van Finnian nagetekend en nu eiste Finnian dat Columba hem dit gecopiëerde exemplaar eveneens zou geven. Columba weigert zijn kleinoed af te geven en dan roept Finnian de hulp in van koning Diarmaid. Koning Diarmaid oordeelt: „Het kalf hoort bij de koe; zo hoort een afschrift bij het origineel”. Nu zit er voor Columba niets anders op dan zijn moeizaam getekende Psalmboek van Finnian af te staan, maar hij neemt wraak door het noordelijke deel van het eiland tegen het Zuiden op te zetten. Er ontstaat een gevecht en er vallen veel doden. Nu wordt Columba ervan beschuldigd dat hij de oorzaak is dat Christus' zaak schade lijdt. Hij krijgt het advies om zolang te werken tot hij evenveel bekeerlingen op zijn geestelijke arbeid gezien heeft als er doden gevallen zijn. Hij vertrekt hierop naar Schotland waar hij een klooster sticht.

☆☆☆

Het valt te begrijpen dat het voor de paus een hard gelag was dat de Ierse kerk geheel zelfstandig is en bloeide, terwijl hij moeizaam bezig is invloed in Engeland te krijgen met de hulp van prior Augustinus. Het duurt tot

1152 alvorens hij Ierse aartsbisschoppen met het pallium (de kerkelijke mantel) bekleedt, maar dit betekent meteen de ondergang van de oude Ierse kerk. Wat gebeurt er namelijk? De Normandische koning Hendrik II van Engeland had omstreeks 1150 aan paus Adriaan IV (tot heden de enige Engelse paus!) de wens te kennen gegeven dat hij het Ierse eiland graag bij zijn bezittingen wilde voegen. En aangezien de paus ondanks zijn vele pogingen maar geen zeggenschap over het „eiland der heiligen” kon verkrijgen, leken de belangen van koning Hendrik II en die van hemzelf aardig overeen te stemmen. Hij gaf de Engelse koning dus toestemming om Ierland te onderwerpen, op voorwaarde dat het eiland van Rome afhankelijk zou zijn terwijl elke Ier jaarlijks een penny aan de paus zou betalen. Hendrik gaat met deze voorwaarden akkoord en in 1171 arriveert hij met een leger van 40000 man en 500 ridders op de rede van Ierland.

Nu was de politieke situatie van het eiland vanaf de 8e eeuw hard achteruit gegaan. Onderling streken de Ierse koninkjes om de nationale macht en daarbij werd het land steeds aangevallen door Denen en Noormannen. En terwijl koning Hendrik op het punt staat Ierland te onderwerpen, wenst de ontevreden koning van Leinster, Dermot MacMurrough, hulp van de Normandiërs bij zijn strijd om de alleenheerschappij. In 1170 landen deze „uitgenodigde” Normandiërs die uit Wales afkomstig zijn, onder commando van de graaf van Pembroke te Waterford. Ze belegeren Waterford en Dublin en nauwelijks hebben ze deze plaatsen ingenomen of koning Hendrik stapt in Ierland aan wal. Hij verdeelt hierop het eiland tussen de Normandiërs en enkele provinciale koningen, voorzover ze bereid zijn jaarlijks een schatting aan Engeland te betalen. Nu was Hendrik wat hem betreft klaar, maar nu begon de strijd voor de nieuwe heersers. De Ierse bevolking verzette zich tegen hen met alle middelen die hen ten dienste stonden en overal verzezen forten en kastelen die de veroveraars tegen de strijdende bevolking moesten beschermen.

Nu hadden paus en koning dus beide hun zin. Had paus Adriaan IV aan de Engelse koning laten weten: „...er valt niet aan te twifelen of Ierland behoort, met alle eilanden die door de zon der gerechtigheid beschenen zijn, tot het rechtsgebied van St. Petrus en van de heilige Roomse kerk zoals uwe hoogheid ook erkent; en daarom zijn wij te begeriger de rechtmatige vestiging van het geloof in dit land voor te staan. Gij dan, geliefde zoon in Christus, hebt ons uw verlangen om dit rijk te betreden kenbaar gemaakt opdat gij het volk aan de wetten gehoorzaam zult doen zijn en de kwade vruchten zult uitroeien... en dat gij jaarlijks een penny per huis aan St. Petrus zult afdragen. Daarom stemmen wij uw verzoek gunstig toe en wij veroorloven u het eiland te betreden en daarop te doen het-

Dit is de tekst van een lezing, gehouden voor de Geref. Studieclub te Rijswijk, Z.H., d.d. 16 april 1971 door mej. W. Ch. Taverne uit Hoogeveen.

geen behoort tot Gods eer en tot voorspoed van het land; om de grenzen van de kerk te verruimen, de woekering van het kwaad tegen te gaan, de deugd te vestigen en de voortgang van de godsdienst te bespoedigen..."; paus Honorius III (van 1216-1227) bevestigde het zo: „De Engelsen kwamen Ierland binnen in opdracht van de apostolische stoel en onderwierpen het in gehoorzaamheid aan de Roomse kerk". In aansluiting aan de Ierse annexatie bepaalde de Synode van Cashel in 1172 tenslotte: „dat in de toekomst alle zaken die de godsdienst aangaan, in alle delen van Ierland overeenkomstig de Engelse kerk geregeld zullen worden". Mede door dit besluit verloor de Ierse kerk haar zelfstandigheid en nu, na zoveel eeuwen, zien we de gevolgen van een pauselijke goedkeuring die niets dan ellende en leed teweeggebracht.

☆☆☆

Met de landing van Hendrik II op Iers gebied begint een periode van Engelse heerschappij, een heerschappij die krachtige steun van de paus ondervond zolang de koning de paus steunde en gehoorzaamde althans. In het godsdienstige verdween elk spoor van de oude zuiverheid en eenvoud voorzover die nog aanwezig waren. De pauselijke dwaalleringen en bijgelovigheden kwamen er voor in de plaats en van de Evangeliewaarheid was al gauw niets meer over. De geestelijkheid gaf zich aan alle mogelijke ondeugden over en van de vroegere geleerdheid was nauwelijks nog een spoor te vinden. Daar kwam bij dat de Ieren hun eigen taal spraken en er was vrijwel geen Ier te vinden die het Engels machtig was. Slechts de hoogste geestelijken kregen hun opleiding overzee, in Oxford of meer nog in Parijs, en enkelen van hen stonden wel bekend om hun geleerdheid, maar hun aantal was veel te gering om met hun kennis het peil van de eigen Ierse geestelijkheid te verhogen. Pogingen om in Dublin, Drogheda en Armagh opleidingsinstituten te vestigen waren meermalen gedaan, maar binnen korte tijd liep elke poging op niets uit. De geestelijkheid prefereerde het vrije, gemakkelijke leventje en wenste zich niet om iets anders te bekommeren. Waren de pennevruchten tot op de tijd van Hendrik's invasie juweeltjes van kunde en kennis - zoals we die nog kunnen bewonderen in het beroemde „Book of Kells",

Trinity College, Dublin - de hierop volgende eeuwen tot de Reformatietijd hebben slechts enkele onbelangrijke werken het licht doen zien. Zo laat Laagland, een dichter (1332-1400) in het volgende gedicht een priester zeggen:

„Priester en zieleherder ben ik reeds 30 winters, maar ik kan noch de noten opnoemen, noch zingen, noch een heiligenleven lezen; Wel weet ik een haas op te jagen in een veld of een greppel Beter dan de eerste Psalm op te zeggen of hem aan de gemeente uit te leggen".

De afgelegen positie van het eiland verhinderde de Engelse koning veel controle over de gang van zaken in zijn nieuwe aanwinst kon uitoefenen. Dit was in zijn nadeel. De paus had zo zijn handen vrij om tot geestelijke aan te stellen wie hij maar wilde en zo kregen zijn vurigste aanhangers de hoogste posten. Via Frankrijk en Spanje ontstond er bovendien een snelle verbinding tussen Ierland en Rome en de rechtsstreekse afluut droeg aan de groeiende pauselijke invloed niet weinig bij. De geestelijken wijdden zich slechts aan de moederkerk omdat zij van háár afhankelijk waren. Over het eiland verspreid waren zo'n 800 kloosters, behorend tot 18 verschillende orden; en het aantal kloosteringen werd geacht gelijk te zijn aan het aantal Ierse burgers! De bedevaartplaatsen vermenigvuldigden zich snel en trokken pelgrims uit vrijwel geheel Europa. Vooral St. Patrick's Purgatory, op een eiland in Lough (= meer) Derg, was beroemd en gezocht. Was de toestand onder de geestelijken verre van christelijk, de arme bevolking werd door hen uitgebuit en verwaarloosd bovendien. Het bisdom Dromore was in de 15e eeuw zo arm dat gedurende ruim 20 jaar geen gegadigde voor het bisschopsambt gevonden kon worden en dit feit staat niet alleen. Onderwijs werd niet gegeven - zelfs de adeldom was meestal onbekwaam om de eigen naam te schrijven - maar het volk werd wel bijgelovig gemaakt en gehouden. Daar kwam de strijd tussen de Ierse koninkjes nog bij, en kerken noch priesters waren veilig bij hen. In 1369 beroofde een zuidelijke heerser de kerk van Limerick van haar boeken, ornamenten en andere kunstschatten en nauwelijks honderd jaar later verwoest MacGillmore, een ongedoopte adellijke Ier ruim 40 kerken. Niet lang daarna wordt hij echter zelf in één van deze puinhopen te Carrickfergus gedood. Weer anders handelde de graaf van Kildare: hij verbrandde de kathedraal van Cashel tot op de grond, maar later verklaarde hij „dat hij het niet gedaan zou hebben als hij geweten had dat de aartsbisschop er niet in was..."

☆☆☆

Zo was de toestand in Ierland in een tijd dat zich in Engeland anti-pauselijke houdingen voordeden. Koning Eduard III was in 1355 immers met oppositie tegen het pausschap begonnen door het Sta-

„Het groene eiland", „het eiland der heiligen", Erin (het westelijke land), Eire.

- Opp. geheel: 84.421 km² (Ned. 36.101)
- „ Ulster: 14.139 km²
- „ Rep.: 70.282 km²

ARMACH is het kerkelijk centrum in Ierland zowel van de (prot.) Ierse staatskerk als van de roomse kerk. Geboorteplaats van ds Paisley en van Malachias, de beroemde profeet die de namen en periodes van de pausen voorspelde („Nog 3 Pausen?", uitg. Ambo, 1970!)

IERLAND: 4 provincies; 32 graafschappen (6 in Ulster).

tuut van Praemunire uit te vaardigen. Dit statuut bedreigde ieder die zich op de paus door middel van diens legaat beriep en aldus het pauselijke rechtsgezag in Engeland erkende, met de zwaarste straffen, daar men met de pauselijke erkenning de jurisdictie van de koning verachtte. Verder was de bodem van het volkshart voor het Evangeliezaad ontvankelijk gemaakt door de arbeid en het getuigenis van John Wicliff, die zich omstreeks 1370 in het openbaar tegen de curie verzette en die, ondanks de 5 pauselijke bullen die in mei 1372 tegen hem uitgevaardigd waren, geen marteldood te ondergaan had. Bovendien was er Tyndale die het Engelse volk zijn Nieuw Testament gaf, een schat waar arbeiders graag hun loon van twee weken zware arbeid voor over hadden. Toen koning Hendrik VIII zich dan ook in 1534 tot „Supreme Head", opperhoofd van de Engelse kerk verklaarde en daarmee van de paus, de „Supreme Pontiff", afscheid nam, had hij het volk niet tegen - juist het volk was bereid om alle bijgeloof prijs te geven zoals de martelaarsgeschiedenissen uit die tijd ons duidelijk leren. Was Engeland een voorbereide akker voor het Evangelie-zaad, de Ieren werden plotseling voor

het feit van deze kerkelijke machtsverschuiving gesteld. Maar koning Hendrik was een politicus: hij liet zijn zaak in Ierland vertegenwoordigen door aartsbisschop Brown van Dublin van wie bekend was dat hij hervormingsgezind was. Deze aartsbisschop Brown verdedigde de belangen van de Engelse koning onder de Ierse geestelijkheid maar al gauw ontmoette hij hevige tegenstand van Cromer, aartsbisschop van Armagh. Zowel Brown als Cromer hadden aanhang onder de Ierse geestelijkheid en Cromer verdedigde nu de heerschappij van de paus. Hij beweerde dat de Engelse koning zijn macht in Ierland geheel en alleen aan de paus te danken had en hij ging zelfs zo ver dat hij de vloek uitsprak over allen die de koning zouden volgen. Hierop trok hij zich met zijn gelijkgezinde geestelijken terug uit zijn ambt, stuurde toen boodschappers naar de paus en probeerde intussen adel en geestelijkheid tegen de koning op te zetten. Gedurende ruim een jaar volgden er geen maatregelen van koninklijke zijde, totdat aartsbisschop Brown voorstelde een parlement bijeen te roepen. Dit kwam samen in mei 1536 en onder voorzitterschap van Lord Leonard Grey werd na veel tegenstand de koning als hoofd van de kerk erkend, de aanspraak van de paus

verworpen, de aanhangers van de paus schuldig aan hoogverraad bevonden terwijl beroep op Rome en betaling van schatting aan Rome streng verboden werden. Wat de gevolgen van dit parlementsbesluit gedurende de eerstvolgende twee jaar geweest zijn is niet bekend, maar begin 1538 krijgt aartsbisschop Brown van Lord Cromwell bevel dat de beelden en reliquiën uit de kathedraal en de kerken verwijderd moeten worden. De invloed van Brown blijkt echter nihil te zijn want er gebeurt niets. Hierop schrijft Brown naar Cromwell: „...het volk van dit eiland is blind en onwetend daar het merendeel van de geestelijkheid onwetend is. De priesters zijn niet bekwaam in mis en liturgie daar ze het Latijn niet beheersen... De Roomse beelden en reliquiën houden het volk van de ware aanbidding af maar de prior en de deken vinden de beelden zo winstgevend dat ze mijn woorden verwerpen...” Nauwelijks heeft Brown deze brief verzonden, of in Dublin arriveert een brief van de paus: Cromer moet, koste wat het kost, de autoriteit van de paus verdedigen en de aanmatiging van de Engelse koning tegenstaan door ieder te vervloeken die de koning steunt. Tegelijkertijd gaat er een pauselijke boodschap naar de leidlieden van het noordelijke deel van Ierland met de opdracht om de wapens tegen de ketterse Engelsen op te nemen. De Engelse gezant te weet al gauw deze tegenstand te onderdrukken door de opstandigen in mei 1539 te verslaan.

☆☆☆

Wanneer de jonge koning Eduard IV (1547-1553) de troon van Engeland bestijgt, groeit de Hervorming in Engeland maar in Ierland is er nauwelijks enige vooruitgang te bespeuren. John Bale, een doortastende hervormingsgezinde bisschop die het vasteland van Europa bezocht had en naar Luther en Calvijn ontmoette, werd in 1552 door koning Eduard tot bisschop van Ossorie benoemd, maar hij ondervond zoveel vijandschap dat hij het maar 6 maanden in Ierland heeft kunnen uithouden - niet zodra bestijgt de Roomse koningin Maria de troon of Bale wordt, met nog vier bisschoppen, weggejaagd. Nauwelijks heeft daarop koningin Elisabeth de troon bestegen (1553-1603), of de paus probeert opnieuw invloed in Engeland te krijgen. Hij geeft hiertoe de wens te

kennen dat Engeland een pauselijke nuntius aanvaardt. De adviseurs van koningin Elisabeth laten echter weten dat „de paus tot op dit moment een gezant in Ierland heeft die openlijk met verraders omgaat en die een opstand aan het voorbereiden is, terwijl hij bovendien de koningin van haar waardigheid konnaal heeft verklaard...” De pauselijke wens wordt dus niet vervuld. Hierop weet de paus niet beter te doen dan een bul tegen Elisabeth uit te vaardigen en hij draagt Spanje op uitvoerd te worden door het weerspannige Engeland te overmeesteren. Gewillig gaat Spanje aan de slag: de Armada wordt samengesteld en uitgerust. Ondertussen gaat Jaimus Geraldine, één van de Ierse edelen die bij het complot tegen koningin Elisabeth betrokken zijn, even op werkbezoek naar Philips, de Spaanse koning, en vandaar naar de paus. De paus zorgt ervoor dat Geraldine een Italiaans leger tot z'n beschikking krijgt en het bliken keurtroepen te zijn: rovers die Italië onveilig maakten, in de gevangenis terechtgekomen zijn, maar nu de vrijheid zullen herkrijgen mits ze even een expeditie naar Ierland willen ondernemen. Onder aanvoering van de Ierse bisschop van Killaloe en de Jezuïet Sanders, met een pauselijke bijdrage van 230.000 kronen en 5000 stuks wapens, plus zijn morele steun in de vorm van een bul die kwijtschelding van zonden beloofde aan allen die zich tegen koningin Elisabeth keerden, begint deze grote expeditie. Ondanks het feit dat dr Sanders een door de paus zelf gewijde banier mee gekregen heeft, wordt het leger door Lord Grey onherstelbaar verslagen. Na enkele kleine complotten tegen de koningin is het in 1588 zover dat de Armada op weg is naar het Britse eilandengedriek. Verschillende schepen uit deze enorme vloot van 150 stuks hadden priesters en martelwerktuigen van de inkwisisie aan boord. Wat er met deze „onoverwinnelijke vloot” gebeurde staat in enkele woorden op een monument te Plymouth beschreven: „Hij blies met Zijn wind en zij werden verstrooid”. Tientallen schepen sloegen op de Ierse rotskust te pletter en de schepelingen die de schipbreuk overleefden en het Ierse land betraden werden of afgeslacht, of behandeld op hun beurt de Ieren als wilden. In de buurt van Portrush, N. Ierland, wijst een gids u graag het kerkhof waar Spanjaarden, opvarenden van de Armada, begraven liggen.

In 1601 probeert paus Clement om Ierland op een andere manier in z'n macht te krijgen. Hij roept Hugh O'Neil uit tot kapitein-generaal van het Roomse leger in Ierland; tegelijkertijd vaardigt hij een bul uit waarin hij voor de zoveelste keer de zonden kwijtscheldt van hen die O'Neil met wapens en minutie helpen. O'Neil krijgt bovendien assistentie van Koning Philips III van Spanje die met een vloot van 45 schepen en 4000 man voetvolk in Kinsale bij Cork arriveert. De Engelsen belegeren het stadje en dwingen de

vijand tot overgave. Dit betekent de onderwerping van O'Neil en het vertrek van de Spanjaarden.

☆☆☆

Omstreeks deze tijd heeft de eerste „Plantation of Ulster” plaats, een massale vestiging van Engelse en Schotse Protestanten op landgoederen van gevluchte overwonnenen. Gegadigden voor een stuk grond werden in drie groepen verdeeld, evenals de beschikbare stukken land. Nu was het de taak van hen die het grootste stuk toegewezen kregen om er binnen 4 jaar een ommuurd kasteel om te bouwen en bovendien te zorgen dat er 48 volwassen Engelsen of Schotten op zijn gebied kwamen wonen. Degenen die het op één na grootste gebied toegewezen kregen moesten er binnen 2 jaar een versterkt landhuis op zetten en de bezitters van het kleinste stuk grond konden met het bouwen van een eenvoudig doch weliswaar versterkt huis volstaan.

Terwijl Londen in 1605 door het buskruitverraad opgeschrikt wordt, zijn de Roomsers in Ierland in twee partijen verdeeld: de geborenen Ieren die de absolute heerschappij van de paus op het eiland willen gaan herstellen en daartoe los van Engeland willen geraken, en de oud-Engelse koloniek die zelfs aan de door Hendrik VIII ingevoerde regelingen vasthoudt en zich daaraan onderwerpt. Maar in 1641 is het opnieuw een pauselijke bul die aanleiding tot bloedvergieten werd. Horen we wat Paus Urbanus VIII in deze bul verklaart: „...Daar wij opgemerkt hebben dat de Ieren grote ijver hebben om het katholieke geloof vooruitgang te doen vinden, moeten ze dapper doen wat ze kunnen om deze werkers der duisternis” (de Protestanten!) „uit te roeien en te verdelgen... en wij schenken hun daartoe een volledige aflat en algehele kwijtschelding van hun zonden...”

Misschien maakte deze bul de Ieren extra dapper want ze slaan erin om 150.000 Ierse Protestanten te vermoorden en ze gaan met moorden voort tot ze in 1645 het aantal doden op 240.000 gebracht hebben. Niettemin krijgen ze in 1645 van de Jezuïet Conon O'Mahony nog even een extra aanmoediging: „Geliefde Ieren, ga daarmede het werk van jullie vrijheid en verdediging te volvoeren nadat het zo gelukkig begonnen is. Doodt alle ketteren en hen die deze ketteren helpen en verdedigen. Jullie hebt tussen 1641 en 1645 zo'n 150.000 ketteren gedood zoals jullie vijanden ervaren hebben. Zelf ontkennen jullie dit evenmin. En daar ik persoonlijk geloof je er nog meer gedood hebt, wenste ik van God dat ze allen gedood waren”. Hun fanatisme uitte zich verder in het verwoesten van Protestantse kerken, het in snippers scheuren van Bijbels en het verdrijven van hervormingsgezinde geestelijken; maar niet zodra dringt het nieuws van deze „Ierse Bartholomeusnacht” in Engeland door of het parlement roept de bekende Westminster Synode bijeen. Niet alleen wordt dan de beroemde

Westminster Catechism opgesteld, maar eveneens het Solemn League and Covenant, een verbond waarin plechtig beloofd wordt om het prelatenstelsel uit te roeien. Wanneer Holland de gruweldaden in Ierland verneemt, stromen er brieven met aanbieding van steun naar Engeland en in juli 1643 stuurt het Engelse parlement vier kooplui naar Nederland om de bij ons verzamelde gaven en giften op te halen. Het blijkt de moeite waard te zijn: kort erna arriveren ze met vier volgeladen schepen in Ierland.

In hetzelfde jaar stuurt de paus zijn gezant Rinuccini met pauselijk geld en pauselijke wapens naar Ierland en hij bereidt zo een nieuwe opstand voor. Niettemin heeft hij moeite om de beide Roomse partijen te verenigen aangezien de geestelijkheid verder wilde gaan in het verzet tegen de Protestanten dan de gematigde oud-Engelse koloniek; bovendien wilde de geestelijkheid dat het absolute gezag in handen van de paus kwam - de anderen preferreden de koning van Frankrijk tijdens de gevangenschap van Karel I.

Inmiddels is Engeland door burgeroorlog geteisterd en Cromwell komt met zijn Independenten uit de overwinning te voorschijn. Nu wacht Ierland nog op hem. Medio augustus 1649 is het zover dat Cromwell in Dublin aankomt en zijn legermacht van 10.000 man voetvolk en 5000 man te paard maakt op de bevolking een diepe indruk. Hij wordt vergezeld door zijn prediker, de bekende dr John Owen en tijdens zijn verblijf in Dublin preekt Owen er regelmatig. Nadat hij in januari 1650 weer in Engeland teruggekeerd is, verzoekt het Parlement hem om voor haar te preken. Bij die gelegenheid zegt Owen over Ierland: „Ik wenste dat er momenteel een Evangelieprediker in elke Ierse stad was. Het land treurt en het volk komt om van gebrek aan kennis. Ze gevoelen dit en ze schreeuwen om geestelijk voedsel. De tranen en verzuchtingen van de inwoners van Dublin om de openbaring van Christus zijn me gedurig voor ogen... en ze schreeuwen vanuit hun duisternis en ze staan klaar om te volgen...”

Het duurt nu niet lang of het parlement besluit om 6 bekwame predikanten naar Ierland te zenden. Dit aantal lijkt Cromwell echter niet voldoende en hij schrijft daarop naar Nieuw Engeland en verzoekt predikanten van daar om naar Ierland te komen. Of ook maar één aan dit verzoek gehoor gegeven heeft is onbekend. Tijdens zijn verblijf in Ierland laat Cromwell voor de vervolgte Waldenzen collecteren en alleen al in dit gebied brengt de collecte ruim 1000 pond sterling op. Bij de gescheidenis van Cromwell en zijn strijd in Ierland is het noodzakelijk dat we ons realiseren dat hij in de eerste plaats tegen de koningsgezinden streed en het opmerkelijke daarbij is dat hij tegenover de Protestantse graaf van Ormond stond in een strijd die Cromwell in 1650 glansrijk won.

(wordt vervolgd)

KERKNIEUWS

Beroepen: te Drogeham-B, Pieterburen-B, Zevenbergen-B, Zuidwolde (Gr.)-B, Kantens-B, Zaamslag-B en Krommenie-Marum-B: kand. H. J. J. Feenstra te Amsterdam.

Aangenomen: naar Bunschoten-Spakenburg-B: ds S. S. Cnossen te Alkmaar.

Bedankt: voor Bedum-B, Deventer-B en Hoogkerk-B: ds S. S. Cnossen te Alkmaar; voor Kaapstad: ds M. Brandes te Hengelo (Ov.); voor Terneuzen-B: ds R. Hoogsteen te Enumatil.

GELDERSE KERKEDAG IN APELDOORN

Evenals vorig jaar hopen we D.V. ook dit jaar weer in Apeldoorn met oud en jong elkaar te zien en te spreken, te zingen en te luisteren.

Het was voor velen een fijne dag en we hopen dat het door velen dit keer ook zo ervaren wordt.

De collecte van vorig jaar, rond f 750,— is na aftrek van kosten besteed aan de zending en aan het werk in Hongarije. We wilden deze keer de opbrengst van de collecte besteden aan de Stichting Redt Een Kind.

Het programma is niet zo vol als vorig jaar, zodat er meer tijd is voor gedachtenwisseling.

Programma.

Koffie bij aankomst.

10.15 uur: Opening en samenzang.
Welkomstwoord door ds J. H. Kamerbeek.
Samenzang.
Toespraak ds K. C. Smouter, Breda: 'Als de HEERE ontwaakt'.
Ruime discussie-gelegenheid omlijst met samenzang.

Daarna koffie. Broodjes zelf meebrengen.
Lunchpauze tot 13.30 uur.

13.30 uur: Samenzang.
Toespraak prof. dr W. H. Velema, Apeldoorn: 'Theologische opleiding in de branding'.
Discussie en samenzang.

15.30 uur: Sluiting.

Organist: Piet van Helden.
Kerkgebouw: Brinklaan 46.

Nadere informatie:
de commissie
E. Stambuis, tel. 05760-11920
L. Wassink, tel. 05760-52173

Blij en dankbaar
voor dit geschenk van God
berichten wij U
de geboorte van

CHRISTEL FREDRIKE WILHELMINE

zusje van Beppie, Truusje,
Jacqueline en Marriët.

H. Schuurman
E. J. Schuurman-van Aller

Neede, 28 augustus 1971
Kempersdijk 21

In Vierhouten
staat een

2-persoons
VRIJ ZOMERHUISJE

beschikbaar tot november.

Mw. Milo, tel. 05771-263

Redactieleden

Ds H. Amelink, Prof. dr H. J. Jager, D. W. L. Milo, Prof. C. Veenhof, Ds G. Visee, Drs H. E. S. Woldring.

Adres van de Redactie

Ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.), tel. 0 1843 - 232.

Gereformeerde Persvereniging „Opbouw”

secretaris-penningmeester: W. Kaper, van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht. Tel. 0 30 - 711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenbergen, Slotlaan 220, Zeist. Tel. 0 3404 - 12452.

Abonnementsprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling) Zeist. Giro 233117.
Advertentieprijs ... 25 ct per mm.
Familieberichten ... 20 ct per mm.

Drukkerij Steenbergen

BOEKWERKEN

PERIODIEKEN

HANDELSDRUKWERK

★

Slotlaan 220 - Zeist - Tel. 03404-12452

Stichting Gereformeerd Bejaardencentrum „Zwolle”

Het bestuur verwacht, dat het thans in aanbouw zijnde verzorgingsgebouw in het 3e kwartaal van 1972 in gebruik zal kunnen worden genomen. Het zal fungeren als streekcentrum, in de eerste plaats voor bejaarde leden van de Vrijgemaakt Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) en de Christelijke Gereformeerde Kerken en zal plaats bieden aan 153 bewoners.

Wij zullen gaarne aanmeldingen ontvangen van hen, die in aanmerking willen komen voor de functie van

DIRECTRICE OF DIRECTEUR

en die met de grondslag van de Stichting: Gods Woord zoals dat wordt beleden in de drie Formulieren van Enigheid, instemmen.

Sollicitanten moeten beschikken over organisatorische, leidinggevende en contactuele kwaliteiten en liefst ervaring hebben in soortgelijk werk.

Het ligt in de bedoeling, dat de te benoemen functionaris vroegtijdig in dienst treedt met het oog op de inrichting van het tehuis, de werving van personeel en de opnemings van bewoners.

De salariering zal geschieden volgens de richtlijnen van de Federatie voor de Bejaardenzorg.

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen te richten aan de secretaris: J. P. Meijer, Abel Tasmanstraat 141, Zwolle.